A vintage map with a compass rose in the top left corner. The map is aged and yellowed, with a grid of latitude and longitude lines. The compass rose shows cardinal and intercardinal directions (N, NE, E, SE, S, SW, W, NW) and degree markings (0, 30, 60, 90, 120, 150, 180, 210, 240, 270, 300, 330).

**Визвольна війна
українського народу сер.
XVII ст.. Утворення
козацької держави.**

**Національно - визвольна
війна - це активна форма
боротьби українського
народу за визволення
українських земель з-під
іноземного панування з
метою утвердження на них
національної еліти, розбудови
національної економіки,
культури.**

Періодизація Національно - визвольної війни українського народу середини XVII ст.

- 1648– 1649 рр. - Наростання визвольної боротьби. Визнання урядом Речі Посполитої певної самостійності за Україною
- 1650– 1653 рр. - Тривала й виснажлива боротьба між козацтвом і поляками не принесла успіху жодній зі сторін
- 1654– 1655 рр. - Надання Московською державою військової допомоги Україні. Успішне завершення україно-московськими військами літньо-осінньої кампанії 1655 р. в Україні
- 1656– 1657 рр. - Укладення Україною військового союзу зі Швецією та Трансільванією. Спільні дії козацтва зі шведською та трансільванською армією проти Польщі

Основними причинами Національно - визвольної війни в середині XVII ст. були:

I. Соціально – економічне гноблення:

- зростання в Україні землеволодіння польських магнатів та шляхти,;
- покріпачення селян і зростання панщини;
- утиски козацтва та міщанства;
- нерівноправність у правому та політичному положенні української православної шляхти, її утиски з боку польських магнатів та шляхти.

II. Національний гніт:

- обмеження українців у правах при зайнятті урядових посад та в органах самоврядування міст;
- дискримінація та утиски українських міщан, селян, православного духовенства.

III. Релігійний гніт:

- примусове насадження католицизму та уніатства,;
- наступ на права та свободи УПЦ;
- насильницьке окатоличення населення;
- впровадження обов'язкового податку для населення на утримання католицької та уніатської церкви;
- діяльність єзуїтів в Україні.

Цілями Національно-визвольної війни були:

- усунення польського домінування, створення Української держави;
- ліквідація кріпацтва, середньої та великої феодалної власності на землю;
- затвердження козацького типу господарювання на основі буржуазної власності на землю.

Одним з організаторів повстання став Богдан (Зіновій) Михайлович Хмельницький

Богдан Хмельницький народився 27 грудня 1595 року на хуторі Суботові на Чигиринщині. Його батько Михайло Хмельницький служив сотником в чигиринському полку і походив з древнього українського роду Люблінського воеводства з гербом Абданк. Своє навчання Хмельницький почав у школі при одному з монастирів Києва, а після її закінчення, по протекції батька, поступив в Єзуїтський колегіум у Львові. Таким чином, з одного боку, дістав традиційну українську освіту, а з іншого – прилучився до ідей європейського Заходу. Таке поєднання озброїло Хмельницького ґрунтовним знанням мов – української, польської, латині, а також сприяло формуванню світогляду майбутнього гетьмана.

Він брав участь у багатьох походах та війнах. Протягом 1646 – 1647 рр. зустрівся з польським королем. Король Владислав IV готувався до війни з Туреччиною. Він дозволив запорожцям зробити морський похід на Туреччину й дав їм королівську грамоту на спорудження човнів. Уже тоді Богдан готував повстання проти Польщі. Під цим прикриттям козаки почали збиратися на Запоріжжі, згуртовуватися й виробляти план спільних дій повстання. Але наміри Хмельницького щодо повстання було виявлено і восени 1647 р. його заарештували. У середині грудня він утік із в'язниці та з невеликим загonom козаків подався на Запоріжжя.

Навколо Хмельницького гуртувалася група незначної козацької старшини, яка добивалася відновлення козацьких прав і привілеїв. Основою Запорізького війська було реєстрове козацтво.

Герб «Абданк»
Богдана
Хмельницького

**Віра в Бога, в
православного Бога –
саме це для Б.
Хмельницького було
суттю його духовного
життя, прагненням до
зміцнення православ'я.**

Рушійні сили:

- селяни,
- міська біднота,
- міщани,
- дрібна шляхта,
- православне духовенство,
- політична сила та лідери - козацтво.

Початок повстання

1. Кобзарі та досвідчені козаки з гетьманськими універсалами розійшлися по всій Україні закликати підніматися на боротьбу. Активна організаційна робота проводилася і серед реєстрового козацтва.
2. Завершилися переговори з Кримським ханством, яке погодилося виступити на боці українців.

Перші перемоги

Прибувши на Запоріжжя, Б.Хмельницький, зважаючи на перебування польської залоги у Січі (Микитин Ріг), зупинився на о. Томаківка, де відразу ж розпочав формування збройних сил і встановив зв'язки із запорозцями. Заручившись підтримкою останніх, у лютому 1648 року оволодів Січчю і був обраним гетьманом Війська Запорозького. Саме ці події й ознаменували початок Національно-визвольної війни. Її перший етап (лютий 1648-серпень 1657) характеризувався найбільшим розмахом національно-визвольної та соціальної боротьби.

Бойові дії розпочалися у квітні. Маючи у своєму розпорядженні близько 15 тисяч жовнірів, М.Потоцький вирішив завдати удару по табору повстанців. З цією метою він 21 квітня направив суходолом 2 полки реєстровців і жовнірів під проводом сина Стефана, а Дніпром 26 квітня – 4 полки реєстрових козаків і частину драгунів під керівництвом Барабаша і Караїмовича. Обидва загони мали об'єднатися біля Кодацької фортеці, розгромити Запорізьку січ і придушити повстання.

Битва під Жовтими Водами

Жовтоводська битва 1648 - перша переможна битва української армії під проводом Б.Хмельницького проти польських військ на початку національно - визвольної війни українського народу. Ця перемога сприяла розгортанню національно - визвольного руху по всій Україні. Після розгрому польських військ під Жовтими Водами та Корсунем повстання охопило Поділля та Волинь, а у вересні 1648р. і Галичину.

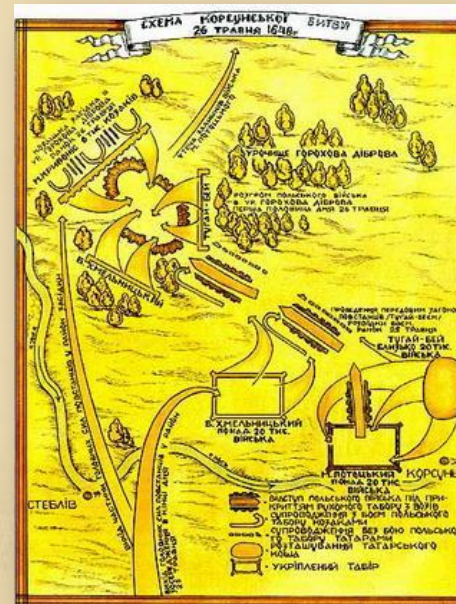

Схема
Корсунської
битви

Битва під
Жовтими
водами

Корсунська битва

Дізнавшись про поразку М. Потоцький почав відступати, щоб об'єднатися з 6-тисячним військом Я. Вишневецького. Щоб цього не допустити Хмельницький кинувся за ним. 26 травня полки Потоцького потрапили неподалік від Корсуня в пастку. На тил табору всією силою напірали татари, спереду і з боків козаки. У результаті польське військо зазнало нищівної поразки.

Підсумки битви під Корсунем

Одна із найяскравіших перемог повстанського війська над армією Речі Посполитої на початку війни. Серед багатьох тисяч поляків у полон потрапили М.Потоцький та його заступник гетьман М.Калиновський. Разом з іншими знатними особами Хмельницький подарував їх кримському ханові. Повстанці здобули чимало зброї, припасів, різного добра. Корсунська битва знаменувала собою небувалий доти розмах визвольної боротьби. Перемоги на Жовтих Водах і під Корсунем стали сигналом для повстань по всій Україні і визвольного походу української армії на захід.

Битва під Пилявцями

Польський уряд прагнув реваншу. Але його не сталося. У битві під Пилявцями (21-23 вересня) поляків зазнала поразки. Було захоплено всю ворожу артилерію. До козаків потрапив також величезний обоз зі значними матеріальними цінностями.

Перемога у битві під Пилявцями відкрила шлях до визвольного походу на західноукраїнські землі. Повстанці за допомогою місцевого населення здобули Збараж, Вишнівець, Броди і на поч. жовтня підійшли до Львова, який взяли в облогу. Але, не бажаючи руйнувати стародавнє місто та отримавши викуп, гетьман зняв облогу й повів свою армію до Замостя.

Річ Посполита стояла на межі катастрофи. Але Хмельницький, замість того, щоб довершити її розгром оголосив перемир'я.

Створення державної ідеї

Воєнні дії 1648 року змінили й психологію самого Хмельницького. Переосмисливши уроки минулорічної боротьби, гетьман, за словами відомих українських істориків В. Смолія та В. Степанкова, уперше в історії української суспільно-політичної думки сформулював основні принципи національної державної ідеї.

Збаразька битва

100-тисячна армія Б. Хмельницького спільно з 40 тис. татар на чолі з Іслам - Гіреєм на поч. липня оточили велику частину польсько – шляхетського війська під Збаражем і тримала її в облозі півтора місяця. У боях біля міста було знищено чимало поляків, серед шляхти почалася паніка та дезертирство. Непомітним маневром Хмельницький знімає частину війська і рушає до Зборова.

Зборіська битва

Несподіваним ударом гетьман відрізав частину польської армії від головних її сил і 15 серпня 1649 р. завдав їм великих втрат. Наступного дня розпочався генеральний бій, який загрожував неминучою капітуляцією польського короля з усією його армією. Але у вирішальний момент підкуплені татари забажали припинити бій та почати переговори. У результаті 18 серпня 1649 року було підписано зборівський договір.

Воєнні дії 1652-1653 років

Б.Хмельницький розглядав Білоцерківський договір як можливість для відновлення сил. Далі відбуваються битви під Батогом і Жванцем. Остання принесла гетьманові поразку. Для того, щоб розгромити остаточно поляків потрібна була надійна підтримка ззовні. Цією силою могла стати Московська держава.

ВИСНОВКИ

Козацька держава періоду Богдана Хмельницького була повноцінною, з усіма характерними для будь-якої держави ознаками.

Перша ознака – політична влада. Вона перебувала в руках козацької старшини – нової генерації української панівної верстви. На вершині її ієрархічної піраміди перебував гетьман. Обраний військовою радою в Запоріжжі на невизначений строк, він здійснював керівництво військовими силами, очолював старшинську адміністрацію, визначав напрями внутрішньої політики, проводив переговори чи листування з урядами інших держав. Гетьман мав право переглядати рішення Генерального суду.

Друга ознака – територія. Аналізуючи відомості 1653-1654 рр., Іван Крип'якевич приблизно описав державні межі козацької території: “З Польщею Яруга – Чернівці – Мурафа – Красне – Вінниця – Прилуки – Паволоч – Каменоброд – Макарів – Чернобиль – Карпилівка; з Росією – традиційним кордоном; з Туреччиною і Кримом – через так зване Дике поле”.

Третя ознака – політико-адміністративний устрій. На визвольній території були ліквідовані органи влади Речі Посполитої. Створені полки і сотні. Виникло нове правління – своєрідний старшинський уряд: військова рада, рада генеральної старшини, полкова і сотенна адміністрація, куренні городові отамани. Магістрати і ратуші здобули право самоврядування.

Четверта ознака – суд і судочинство, фінансова система і податки. Події тих часів мали значний вплив на подальший соціально-економічний розвиток краю. Була введена власна монета. Після Визвольної війни була запроваджена одна з найвищих посад у старшинській адміністрації – генеральний підскарбій, який відповідав за стан фінансів козацького війська, встановлював мито, очолював скарбову канцелярію та інші.

П'ята ознака – військо. Збройні сили України виступали як самостійні, добровільні, з деякими елементами самоуправління. Склалися вони з представників різних соціальних верств населення. Б.Хмельницький прагнув створити мобільну регулярну найману армію на зразок тих, що існували в більшості тогочасних європейських країн.

Шоста ознака – міжнародні відносини. Українська держава здобула широке міжнародне визнання. Гетьман налагодив зв'язки з представниками Росії, Криму, Туреччини, Польщі, Трансільванії, Молдови. Україна закріпилася на міжнародній арені як суверенна, незалежна держава.

Переяслав-Хмельницький. Площа,
на якій 1654 відбулася
Переяславська рада.

Дякую за
увагу!